

Statsbudsjettet 2017

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2017

FoU-budsjett med noe lavere realvekst enn de siste årene; ingen vekst i bevilgningene til næringsrettet FoU

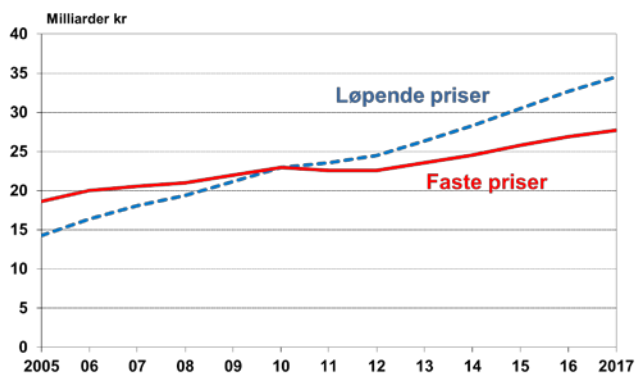
Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017 vil bety følgende for forskning og høyere utdanning:

- *De samlede foreslåtte bevilgningene i Prop. 1 S (2016-2017) til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er anslått til 34,5 mrd. kr. Det er 1,9 mrd. kr mer enn i vedtatt budsjett 2016. Det gir en nominell vekst på 5,7 prosent og en realvekst på 3,1 prosent. FoU-bevilgningenes andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) vil øke fra 1,04 prosent i 2016 til 1,06 prosent i 2017.*
- *Budsjettet preges av noen store vekstposter som ikke har direkte effekt på volumet på ordinær FoU-virksomhet (forskningsfartøy, bygg, fondsinntekter som tas inn i statsbudsjettet). Teknisk endring i bevilgningen til vitenskapelig utstyr og lavere anslag på EU-kontingenten gir Kunnskapsdepartementet (KD) rom for å øke bevilgningene til toppforskning, utstyr, EU-støtte og rekruttering betydelig innenfor en samlet FoU-bevilgning uten realvekst.*
- *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning følges opp med økte bevilgninger til vitenskapelig utstyr med 100 mill. kr, støttetiltak for deltakelse i EU-forskning med 75 mill. kr og 120 nye rekrutteringsstillinger.*
- *Langtidsplanens langsiktige prioriteringer følges særlig opp med økte bevilgninger på 77 mill. kr. til verdensledende forskningsmiljøer, 106 millioner kr til utvikling av norsk teknologi og omstilling til lavutslippsamfunnet og 50 mill. kr til forskning for bedre velferds-, helse- og omsorgstjenester.*
- *Nytt isgående forskningsfartøy gis en sluttbevilgning på 972 mill. kr. Det foreslås også en startbevilgning på 75 mill. kr til et nytt kystforskningsfartøy.*
- *I kontrast til tidligere år under regjeringen Solberg er det i 2017 ingen vekst i bevilgningene til næringsrettet FoU. SkatteFUNN-ordningen brukes av mange bedrifter, og provenytapet/kontantstøtten knyttet til ordningen fortsetter å øke.*
- *FoU-bevilgninger i 2016 under midlertidig tiltakspakke for sysselsetting er i all hovedsak videreført i tilsvarende tiltakspakke mot ledighet i 2017, med samlet effekt på over 300 mill. kr.*
- *Det er en realvekst i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler på 2,6 prosent.*
- *Nytt finansieringssystem blir innført i UH-sektoren med stor omfordelingseffekt.*

1 Hovedbilde forskning:

- Videre oppfølging av Langtidsplanen, ingen vekst til næringsrettet FoU

Budsjettforslaget for 2017 fra Regjeringen Solberg vil anslagsvis gi en samlet bevilgning til forskning og utviklingsarbeid (FoU) på 34,5 mrd. kr. Det er 1,9 mrd. kr høyere enn saldert budsjett for 2016, tilsvarende en nominell vekst på 5,7 prosent og en realvekst på 3,1 prosent.¹

Figur 1 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2017, i løpende priser og faste 2010-priser. Kilde: NIFU, Prop. 1 S (2016-2017)

Budsjettet preges av noen store vekstposter som ikke har direkte effekt på volumet på ordinær FoU-virksomhet. Slike poster forklarer alle større endringer fra 2016 til 2017 for flere departementer. Det aller meste av veksten under Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) på 1 mrd. kr er knyttet til bevilgning til nytt isgående forskningsfartøy («Kronprins Haakon»). Veksten i Landbruks- og matdepartementets (LMD) budsjett på 140 mill. kr skyldes at forskningsavgift på landbruksprodukter tas inn i statsbudsjettet i 2017 med 150 mill. kr. Økte FoU-bevilgninger over Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) på vel 230 mill. kr gjelder bygg i UH-sektoren. En nedgang på vel 160 mill. kr i UDs FoU-bevilgning skyldes at et nytt forskningsfartøy, som hadde stor bevilgning i 2016, er ferdigstilt. UDs forskningspost innenfor utviklingsforskning, som ble redusert med 35 mill. kroner i budsjettet for 2016, videreføres med samme nominelle beløp som i 2016.

I alle tidligere år under denne regjeringen har FoU-budsjettene vært kjennetegnet av markant økning i bevilgningene til næringsrettet FoU. I kontrast til det har forslaget for 2017 ingen vekst i de næringsrettede FoU-bevilgningene. Dessuten gis godt over 300 mill. kr av de næringsrettede

FoU-bevilgningene under den midlertidige tiltakspakken mot ledighet.

Det er i 2017 ingen vekst i FoU-bevilgningene under store FoU-departementer som Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Olje- og energidepartementet (OED).

Det er i 2017 heller ikke realvekst i FoU-bevilgningen under KD, det klart største FoU-departementet. Det har likevel vært mulig for KD å øke bevilgningene betydelig på flere sentrale poster (utstyr, EU-støtte, rekruttering, toppforskning, rammebevilgningene i UH-sektoren). Dette skjer innenfor en samlet FoU-bevilgning med kun tre prosent nominell vekst fordi det er foretatt en teknisk reduksjon i bevilgningen til vitenskapelig utstyr på 300 mill. kr, samtidig som bevilgningen til EU-kontingent er budsjettert med et beløp som er vesentlig lavere enn tidligere år. Dette kan gjøre det svært krevende for dette departementet å finne dekning for videre vekst i 2018.

Det er i 2017 stor vekst (108 mill. kr, 13 prosent) i Klima- og miljødepartementets (KLD) FoU-bevilgninger, særlig knyttet til økt bevilgning (vel 70 mill. kr) til lavutslippsforskning, men også til marine økosystemer og forskningsinfrastruktur på Svalbard.

Bevilgninger i 2016 til FoU-formål under den særskilte, midlertidig «tiltaksplan for økt sysselsetting» er i stor grad videreført i 2017-budsjettets tilsvarende tiltakspakke, nå kalt «tiltaksplan mot ledighet»:

- 100 mill. kr til FoU og demonstrasjon i petroleumssektoren (Demo2000) er videreført;
- 50 mill. kr til Forskningsrådets brukerstyrte innovasjonsprosjekter (BIA) er videreført;
- 50 mill. kr til kommersialisering av forskningsresultater er videreført;
- 30 mill. kr. til miljøteknologi er videreført (av 100 mill. kr i 2016);
- 100 mill. kr til oppgradering av eksisterende fartøyer og oppstart av bygging av nytt kystforskningsfartøy; dette er samme beløp som i 2016, da var formålet vedlikehold og oppgradering av eksisterende fartøy.

Vekstpakken for 2016 omfattet også 50 rekrutteringsstillinger som er videreført i 2017 med helårseffekt. I Revidert nasjonalbudsjett for 2016

¹ I dette notatet er Regjeringens egne anslag over bevilgningene til FoU lagt til grunn. Tall for samlede bevilgninger er hentet fra tabell s. 247 i Prop. 1 S (2016-2017) for KD. Ved

sammenligninger med 2016 er saldert budsjett for 2016 lagt til grunn.

(RNB 2016) ble det gitt tilleggsbevilgninger til vitenskapelig utstyr og regionale forskningsfond, som begge videreføres med 11 mill. kr i 2017.

2 Hovedbilde høyere utdanning:

- *Nytt finansieringssystem innføres med stor omfordelingseffekt*

Basisbevilgningene til universiteter og høyskoler utgjør i 2017 om lag 34,4 mrd. kr. Det gir en nominell vekst i forhold til 2016 på vel 1,8 mrd. kr eller 5,5 prosent. Det tilsvarer ifølge proposisjonen en realvekst på 2,6 prosent. Faktorer som særlig bidrar til veksten er:

- Økt uttelling på utdanningsinsentivene, 218 mill. kr.
- Nye rekrutteringsstillinger i 2017, 32 mill. kr; 80 av i alt 120 nye rekrutteringsstillingene er tildelt universiteter og høyskoler.
- Helårseffekt av nye rekrutteringsstillinger opprettet i 2016, 256 mill. kr.
- Videreføring av økt studiekapasitet i tidligere budsjetter, 209 mill. kr.
- Økte bevilgninger til bygg og utstyr, 213 mill. kr.
- Innføring av 5-årig lærerutdanning, 150 mill. kr

I tillegg kommer 2,7 mrd. kr til universitets- og høyskolebygg over KMDs budsjett, om lag 750 mill. kr mer enn i 2016. Det klart største byggeprosjektet er NMBU og Veterinærinstituttet på Ås med en bevilgning i 2017 på vel 1,6 mrd. kr. I tilknytning til gjennomføringen av struktur-reformen i høyere utdanning ble det i 2016 bevilget 150 mill.kr over universitetenes og høyskolenes budsjetter (kap. 260) til samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammenslåing (SAKS). Denne bevilgningen videreføres i 2017. I 2016 ble det med SAKS-begrunnelse også bevilget 15 mill. kr til etablering av felles digitale systemer og 10 mill. kr til fusjoner og tiltak for å utvikle tettere samarbeid mellom institusjoner i institutt-, universitets- og høyskolesektoren og innenfor instituttsektoren. Disse er ikke videreført i 2017.

Et generelt kutt på 0,5 prosent knyttet til regjeringens generelle effektiviserings- og avbyråkratiseringspolitikk gir en samlet effekt på basisbevilgningene til universiteter og høyskoler på vel 160 mill. kr. Det foretas dessuten et kutt på alt 15,3 mill. kr for hele sektoren som følge av innsparinger ved overgang til digital post. Begge disse

kuttene er generelle og gjelder alle statlige virksomheter.

10 mill. kr trekkes ut av bevilgningen til private høyskoler for å opprette ny ordning utenfor departementet for tilsyn med private høyskoler.

Regjeringen foreslår å gi tilsagn til bygging av 2200 nye studentboliger i 2017, det samme som i 2015 og 2016.

Som ledd i plan for å utvide perioden for studiestøtten fra 10 til 11 måneder innen 2020, vil det i studieåret 2017-2018 bli utbetalt støtte i ti og en kvart måned. Tillegget utgjør om lag 2600 kr og vil bli utbetalt i juni 2017. Støtteperioden vil bli utvidet med en kvart måned hvert år fram til 2020. Utvidelsen vil medføre en anslått merkostnad på 600 mill. kr når den er gjennomført i 2020. Ved andre endringer i studiestøtten, går likevel de samlede utgiftene til studiestøtte ned i 2017.

Satsene for studiestøtte blir justert for studieåret 2017-2018 med 2,3 prosent.

Nytt finansieringssystem i høyere utdanning

I budsjettproposisjonen for 2017 implementeres nytt system for finansiering av universiteter og høyskoler. Systemet er utviklet på basis av forslag som ble lagt fram av en ekspertkomite i januar 2016 og høringsuttalelser til forslaget. Regjeringen redegjorde i St. Prp. S 1 (2015-2016) for hvilke indikatorer den ville gjøre bruk av i det nye systemet fra 2017. I budsjettproposisjonen for 2017 er det foretatt vektning av indikatorene og midler blir fordelt på grunnlag av nytt system.

Institusjonenes rammebevilgninger omfatter en basiskomponent og en resultatbasert komponent. I 2017 utgjør de to komponentene hhv 69 og 31 prosent av rammebevilgningen. Over tid skal den resultatbaserte komponentens andel øke.

I det nye systemets resultatbaserte komponent på utdanningssiden videreføres indikatorene i tidligere system for *studiepoeng* og *utvekslingsstudenter*. Som i tidligere system gis det uttelling for oppnådde resultater på disse indikatorene med *åpen ramme*, dvs. at hver enkelt institusjon får uttelling på grunnlag av egne resultater og faste satser. Uttelling i *lukket ramme* gir derimot institusjonene uttelling relativt til andre institusjoners

resultater på samme indikator. I nytt system innføres en ny indikator for *ferdige kandidater*. Også den gir uttelling med åpen ramme.

Den samlede uttellingen på disse tre indikatorene utgjør i 2017 en like stor andel (8,7 mrd. kr, snaut 25 prosent) av total rammebevilgning som summen av de to indikatorene for studiepoeng og utvekslingsstudenter i gammelt system. Av de tre indikatorene som inngår i rammen er studiepoeng den klart største, 6,8 mrd. kr, mens vel 130 mill. kr fordeles etter resultater på indikatoren for utvekslingsstudenter. Det er gitt rom for å innføre kandidatindikatoren og øke satsen for utvekslingsstudenter ved å redusere satsene for studiepoeng i forhold til gammelt system.

Satsene for studiepoeng og kandidater er inndelt i samme seks studiekategorier som i tidligere system. For enkelthets skyld benyttes kun to kandidatsatser, enkel sats for studier med inntil fire års lengde og dobbel sats for studier med fem års lengde eller mer. Findifferensierte satser etter studielengde ville gitt 42 satser, noe som etter departementets mening «ville blitt for komplisert». Som i tidligere system gis det uttelling for *ferdige doktorgradskandidater*, men mens denne tidligere ga uttelling innenfor lukket ramme gir den i nytt system uttelling med åpen ramme. Satsene for kandidater er i 2017 de samme som i 2016. I 2017 fordeles 550 mill. kr på grunnlag av denne indikatoren, tilsvarende 1,6 prosent av total rammebevilgning.

I 2017 fordeles i alt 1,65 mrd. kr på grunnlag av resultater på fire indikatorer innenfor lukket ramme. Det tilsvarer snaut 5 prosent av rammebevilgningen. Oppnådde *publiseringsresultater* har samme insentivstyrke som i tidligere system – 550 mill. kr eller 1,6 prosent, fordeles på grunnlag av denne indikatoren. Det er gjort endringer i beregningen av publiseringspoeng for å gjøre systemet mer nøytralt mellom ulike fagområder og for å stimulere til økt forskningssamarbeid.

Indikatorene for *inntekter fra EU og fra Norges forskningsråd/regionale forskningsfond* videreføres fra gammelt system, men EU-indikatoren er utvidet til å omfatte alle former for EU-støtte. Den relative insentivstyrken av de to indikatorene er dessuten endret ved at rammen for uttelling på EU-indikatoren er økt fra 400 til 500 mill. kr og rammen for uttelling på de to andre indikatorene er redusert tilsvarende, fra 500 til 400 mill. kr.

Det innføres en helt ny indikator i den lukkede rammen for *inntekter fra bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet* (BOA). 300 mill. kr er overført fra basisbevilgningen og blir i 2017 fordelt innen

lukket ramme på grunnlag av denne nye indikatoren. Fordeling etter resultater på BOA-indikatoren gjelder dermed under én prosent av den samlede rammebevilgningen.

Departementet har vurdert om det nye systemet burde innføres uten budsjetteffekt for den enkelte institusjonen i innføringsåret. Den løsningen er ikke valgt under henvisning til at den ville premiere institusjoner med svake resultater med tilsvarende høy basisbevilgning, at institusjonene nå er godt kjent med resultatbasert finansiering og at endringene har vært annonsert i god tid. Endringen innføres derfor *med* budsjetteffekt, men kun med halv budsjetteffekt i innføringsåret fordi innføring med full effekt ville gi en for stor omfordelings-effekt fra ett år til et annet. Full omfordelings-effekt ville vært om lag 180 mill. kr, typisk i breddeuniversitetenes og noen høyskole (BI, NHH, NIH) favør og i de nye universitetenes og mange høyskoleers disfavør. Omfordelingseffekten gjelder resultatkomponenten isolert og ikke rammebevilgningen som helhet, der endringer i basiskomponenten kan oppveie endringer i resultatuttellingen. Systemet innføres med halv effekt i 2017, men vil bli gitt full effekt fra og med 2018. Den omfordeling mellom basis- og resultatkomponenten som er foretatt i 2017 innenfor den enkelte institusjons budsjett for å halvere budsjetteffekten vil ikke bli videreført i 2018.

Spørsmålet om det bør innføres en indikator for «*fagfellevurdert formidling*» er utredet og vurdert. Departementet finner, basert på utredningens konklusjoner, at det ikke er grunnlag for å innføre en slik indikator.

Departementet har ikke tatt stilling til om det bør innføres en ny indikator for *siteringer*. Det pekes på at en slik indikator vil kunne «bidra til eit meir balansert insentiv til produksjon og kvalitet». Departementet legger til grunn at «høge siteringsstal krev meir enn vanleg originalitet, dristigheit, tolmod, presisjon, tid og ressursar» (KDs prop. 2017, s. 295). Departementet peker ellers på at «mange forskningsmiljø no har eit volum på publiseringa som tilsier at dei bør prioritere å betre kvaliteten i kvar publikasjon framfor å produsere fleire publikasjonar» (KDs prop. 2017, s. 156). Departementet vil i budsjettforslaget for 2018 komme tilbake til om og hvordan en siteringsindikator eventuelt vil bli innført.

Ekspertgruppens forslag til nytt finansierings-system omfattet også et punkt om at det bør innføres flerårige utviklingsavtaler mellom departementet og de enkelte institusjonene, med formål om å bidra til at institusjonene får en

tydeligere profil og til bedre arbeidsdeling i høyere utdanning. Det blir i 2017 iverksatt en prøveordning med slike avtaler, i første omgang med fem institusjoner. Om erfaringene er gode, skal ordningen legge grunnlaget for at det innen 2019 inngås avtaler med alle institusjonene og at de blir

en fast del av styringsdialogen mellom departement og institusjon. Departementet ønsker å knytte økonomiske virkemidler til avtalene og vil legge fram forslag til hvordan det bør skje i budsjettforslaget for 2018.

3 Overordnede mål og langsiktige prioriteringer:

Mest satsing på verdensledende fagmiljøer og FoU for lavutslippssamfunnet; store bevilgninger til bygging av kystforskningsfartøy

De langsiktige mål og prioriteringer for Solberg-regjeringens forskningspolitikk framgår av Meld. St. 7 (2014-2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*, som ble behandlet i Stortinget høsten 2014.

Mål for samlet FoU-innsats

Planen fastslår at regjeringen vil «styrke forskningsinnsatsen for å nå målet om at forskning skal utgjøre 3 pst av BNP innen 2030». Delmålet om at den offentlige FoU-innsatsen skal utgjøre én prosent av BNP skal nås ved at regjeringen vil «øke forskningsbevilgningene ut over BNP-veksten hvert år fram til énprosentmålet er nådd». Regjeringen «tar sikte på at målet kan nås i perioden 2019-2020 ... gitt dagens utsikter for fremtidig BNP-vekst».

Overordnede mål og langsiktige prioriteringer

Langtidsplanen legger til grunn tre «overordnede mål»:

- Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.
- Løse store samfunnsutfordringer.
- Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Bevilgningene til forskning og høyere utdanning skal trappes opp innenfor seks «langsiktige prioriteringer»:

- hav;
- klima, miljø og miljøvennlig energi;
- fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester;
- muliggjørende teknologier;
- et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv;
- verdensledende fagmiljøer.

Tallfestede opptrappingsmål for perioden 2015-2018

Planen fastsetter tallfestede mål for vekst i bevilgningene til følgende tre formål i perioden 2015-2018:

- trappe opp antall rekrutteringsstillinger med 500 nye stillinger;

- øke bevilgningene til forskningsinfrastruktur med 400 mill. kr;
- øke bevilgningene til ordninger som stimulerer til god norsk deltakelse i EUs ramme-program for forskning og innovasjon, Horisont 2020, med 400 mill. kr.

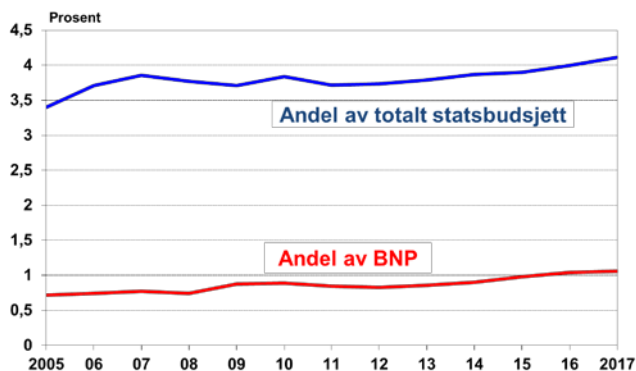
Kunnskapsdepartementet har bedt om at OECD foretar en landgjennomgang av norsk politikk for forskning og høyere utdanning. Arbeidet med gjennomgangen pågår og vil bli ferdigstilt i 2017. Rapporten skal være del av grunnlaget for rullering av langtidsplanen i 2018.

Nedenfor ser vi på hvordan budsjettforslaget for 2017 følger opp de politiske hovedmålene og -prioriteringene. Framstillingen er i tre deler: mål for forskningsbudsjettet som helhet (3.1), langtidsplanens opptrappingsmål (3.2) og langtidsplanens «langsiktige prioriteringer» (3.3).

3.1 Vekstmålet er overoppfyllt: FoU-bevilgningene godt over én prosent av BNP

Med en nominell vekst på 5,7 prosent og en realvekst på vel 3 prosent, vokser bevilgningene til FoU litt mindre i 2017 enn i 2016 og 2015.

Ett mål på forskningens relative politiske prioritet er forskningsbevilgningenes andel av det samlede statsbudsjett. Figur 2 viser at denne andelen fortsetter å øke, fra 4,0 prosent i 2016 til 4,1 prosent i 2017. Andelen FoU-bevilgningene utgjør av totale bevilgninger ligger dermed høyere enn noen gang tidligere.

Figur 2 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2017 som andel av BNP og av totalt statsbudsjett (ekskl. lån, gjeldsavdrag mv. og overføringer til Folketrygden og Statens pensjonsfond utland). Kilde: NIFU, Prop.1 S (2016-2017).

På grunnlag av nye FoU- og BNP-tall for 2016 vil BNP-andelen da være på 1,04 prosent. Som det framgår av tabell 1 (kolonne V) vil andelen vokse ytterligere til 1,06 prosent i 2017 gitt de tall for

FoU-bevilgninger og BNP-anslag som framgår av Prop. S 1 (2016-2017). Det store spranget i økt BNP-andel skyldes først og fremst at BNP-anslagene er kraftig nedjustert siden langtidsplanen og budsjettproposisjonen for 2015 ble lagt fram.

Det etablerte BNP-målet for offentlig FoU-finansiering kan etter dette ikke spille samme rolle som tidligere som mål for en ambisiøs politikk for vekst i offentlige FoU-bevilgninger. I budsjettproposisjonen for 2016 uttalte Regjeringen at den, selv om vekstmålet allerede var innfridd, «tek sikte på å auke løyvingane til forskning og utvikling også i åra framover» (KDs budsjettproposisjon for 2016, s. 18). Tilsvarende uttalelser er ikke tatt inn i 2017-proposisjonen.

Tabell 1 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2017. Vekst, andel av samlet statsbudsjett, andel av BNP.

År	I		III		V		Va
	Vekst, mill. kr ¹⁾	% vekst, løpende priser	% vekst, faste priser ²⁾	%-andel av totalt statsbudsjett ³⁾	%-andel av BNP	%-andel av BNP inkl. Skattefunn	
2005	545	4,0	1,8	3,40	0,72	0,78	
2006	2 091	14,6	7,8	3,71	0,74	0,79	
2007	1 717	10,5	2,6	3,86	0,77	0,81	
2008	1 266	7,0	2,3	3,77	0,74	0,78	
2009	1 847	9,5	4,6	3,71	0,87	0,92	
2010	1 772	8,4	4,4	3,84	0,89	0,93	
2011	575	2,5	-1,7	3,72	0,84	0,89	
2012	938	4,0	0,1	3,73	0,83	0,87	
2013	1 886	7,7	4,3	3,79	0,86	0,91	
2014	1 936	7,3	4,2	3,87	0,90	0,97	
2015	2 207	7,8	5,0	3,90	0,98	1,06	
2016	2 173	7,1	4,3	4,00	1,04	1,14	
2017	1 850	5,7	3,1	4,11	1,06	1,15	

¹⁾ Kilde for FoU-beløpene t.o.m. 2016: NIFUs analyse av vedtatt budsjett. 2017: Regjeringens anslag i Prop. 1 S (2016-2017)

²⁾ 2014-2016 bygger på foreløpig prisindeks. For 2017 er anvendt deflator på 2,6 prosent for årlig lønns- og prisvekst.

³⁾ Totalt budsjett, ekskl overføringer til Statens pensjonsfond utland, Folketrygden og Utlån, gjeldsavdrag mv.

Det ligger også en betydelig støtte til FoU i form av provenyrtap (bortfall av skatteinntekter) knyttet til SkatteFUNN-ordningen. Langtidsplanen la til grunn at slike indirekte kostnader forbundet med statlig støtte til næringslivets FoU ikke skal tas med i grunnlaget for beregning av den offentlige FoU-innsatsens BNP-andel. Dersom en likevel ser dette i sammenheng, vil BNP-andelen av summen av FoU-bevilgninger og provenyrtap utgjøre 1,15

prosent i 2017, mot 1,14 prosent i 2016. I budsjettforslaget for 2017 blir provenyrtapet knyttet til SkatteFUNN anslått på usikkert grunnlag til 3,1 mrd. kr for 2016 og 3,2 mrd. kr for 2017 (se kap. 3.3.5).

3.2 Fortsatt betydelig oppfølging av langtidsplanens opptrappingsmål

3.2.1 Vitenskapelig utstyr

Bevilgningene til vitenskapelig utstyr ble økt med 100 mill. kr i 2015 og 25 mill. kr i 2016. For 2017 blir det foreslått å øke bevilgningene til dette formål med ytterligere 100 mill. kr. Dermed er i alt 225 mill. kr bevilget til formålet i løpet av de tre første årene av fireårsperioden. Det må bevilges ytterligere 175 mill. kr i 2018 om langtidsplanens mål om vekst på 400 mill. kr skal bli innfridd.

Veksten i bevilgningene i 2017 reflekteres ikke i proposisjonens tall på den aktuelle posten fordi det er foretatt et teknisk kutt i bevilgningen på 300 mill. kr. Grunnen er at det er akkumulert store ubenyttede midler (337 mill. kr ved inngangen til 2016), som følge av at det ofte går lang tid fra kontrakt om tildeling av midler inngås til faktisk utbetaling av midlene. I 2017 skal Forskningsrådet tildele midler tilsvarende en vekst i forhold til 2016 på 100 mill. kr, selv om posten reduseres med om lag 200 mill. kr, og skal ved tildelingen i 2017 legge til grunn at de 300 mill. kr vil bli tilbakeført i 2018 slik at aktivitetsnivået kan opprettholdes. Dette innebærer at bevilgningen må øke med 300 mill. kr for å videreføre nivået i 2017, og om langtidsplanen mål om 400 mill. kr til dette formål skal kunne nås, må bevilgningen på posten være 475 mill. kr høyere i proposisjonen for 2018 enn i 2017.

Det er også økte bevilgninger til andre FoU-relaterte infrastrukturformål i budsjettet for 2017, bl.a. til forskningsfartøy og bygg i U&H-sektoren.

3.2.2 Støttetiltak for norsk deltakelse i Horisont 2020

Regjeringens strategi for norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020 (H2020) fastslår at Norges deltakelse bør øke kraftig. Norges kontingent for deltakelse i H2020 vil øke betydelig i årene framover, mens Norges «retur» (bevilgninger til norske deltakere i EU-finansierte prosjekter) hadde vist en nedadgående tendens relativt sett. Ifølge EU-strategien bør Norge hente hjem to prosent av midlene som fordeles til forskning og innovasjon fra H2020. Mens norske forskere fikk 1,67 prosent av prosjektmidlene under sjuende rammeprogram, utgjorde den norske returen ved utgangen av 2015 1,95 prosent av fordelte midler under H2020. Regjeringen sier likevel at den «er eit stykke unna ambisjonen» om en retur på to prosent, og viser til

at en særlig stor prosjekttildeling til Borregaard trekker kraftig opp i tallet for 2015. Regjeringen merker seg at norske forskere har godt tilslag under H2020s pilar for store samfunnsutfordringer, med unntak for helse, demografi og velferd, mens det er svak norsk deltakelse under pilaren for eksellent forskning. Regjeringen konstaterer at returen «har gjennomgående vore høgre i H2020 enn i det sjuande rammeprogrammet».

I følge langtidsplanen for forskning og høyere utdanning skal bevilgningene til støttetiltak for økt norsk deltakelse i H2020 og annen EU-forskning øke med i alt 400 mill. kr i løpet av perioden 2015-2018. I 2015 og 2016 økte bevilgningene til formålet med henholdsvis 115 mill. kr og 135 mill. kr. I 2017 foreslås bevilgningen økt ytterligere med 75 mill. kr. Dermed må bevilgningen økes ytterligere med 75 mill. kr i 2018 om langtidsplanens vekstmål skal innfris.

Det meste av midlene benyttes under den såkalte STIM-EU-ordningen for støtte til forskningsinstitutter.

Kontingenten for norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer i 2017 er i proposisjonen anslått til snaut 2,2 mrd. kr. Det er ca 130 mill. kr mindre enn i saldert budsjett for 2016. I Revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble bevilgningen økt med 189 mill. kr bl.a. for å kompensere for svekket valutakurs på norske kroner. Samlede budsjetterte utgifter i 2016 er altså 320 mill. kr høyere enn budsjettert for 2017. Regnskapstallet for 2015 er på nesten 2,7 mrd. kr, i underkant av 500 mill. kr mer enn budsjettert for 2017. Beløpene er usikre anslag basert på EU-kommisjonens anslag på forventet utbetaling; den faktiske kontingenten fastsettes etterskuddsvis som andel av faktisk utbetalt støtte fra EU i det aktuelle året.

Deler av kontingenten dekker utgifter til prosjekter under sjuende rammeprogram som ikke er avsluttet.

Siden H2020 støtter både forskning og innovasjon blir ikke hele kontingenten regnet som FoU-bevilgning.

3.2.3 Nye rekrutteringsstillinger

Det ble i 2015 opprettet 150 nye rekrutteringsstillinger, hvorav 100 som følge av budsjettavtalen mellom regjerings- og samarbeidspartiene Venstre og KrF. I proposisjonen for 2016 ble det foreslått å opprette i alt 288 nye rekrutteringsstillinger, hvorav 125 skulle regnes som oppfølging av langtidsplanens vekstmål. 113 stillinger ble opprettet som del av den midlertidige sysselsettingspakken i

2016. Disse skal bare besettes en gang, og er ikke regnet som oppfølging av opptrappingsmålet. 50 stillinger ble opprettet i forbindelse med etableringen av femårig grunnskolelærerutdanning, hvorav halvparten skal besettes kun en gang, men heller ikke de øvrige 25 er regnet som oppfølging av opptrappingsmålet. Gjennom budsjettavtalen med Venstre og KrF ble det i 2016 opprettet ytterligere 100 nye rekrutteringsstillinger, alle tilordnet langtidsplanens vekstmål.

Regjeringen foreslår å opprette 120 nye rekrutteringsstillinger i 2017. Langtidsplanens mål om 500 nye rekrutteringsstillinger innen 2018 blir dermed så godt som fullt ut innfridd allerede i budsjettet for 2017. Proposisjonen angir at det kun gjenstår 8 stillinger for at opptrappingsmålet skal være fullt ut innfridd i 2018.

Av de 120 nye rekrutteringsstillinger som foreslås i 2017 blir 80 fordelt til universiteter og høyskoler. 15 stillinger er knyttet til nærings-ph.d.- og offentlig sektor-ph.d.-ordningene. I 2016 fikk disse ordningene 40 nye stillinger, hvorav 20 midlertidige og 20 permanente. 25 av de nye stillingene i 2017 skal gå til ny ordning fra 2016 for å styrke forskningsinstituttens rolle i doktorgradsutdanningen. I 2016 ble 20 nye, varige rekrutteringsstillinger opprettet under denne ordningen.

Nye rekrutteringsstillinger budsjetteres i etableringsåret med 1/3 av helårskostnaden. Det innebærer at bevilgningen til rekrutteringsstillinger vokser kraftig i 2017. Noe av bevilgningsveksten skyldes de nye stillingene i 2017, men en betydelig større del av økningen gjelder helårseffekten av nye stillinger opprettet i 2016, da veksten i nye rekrutteringsstillinger, innenfor og utenfor langtidsplanen vekstmål, var særlig stor.

3.3.Hav, toppforskning og lavutslipps-samfunnet/klima prioritert; ingen vekst til næringsrettet FoU, selv med store poster i tiltakspakken mot ledighet

3.3.1 Hav

Prioriteringen «hav» har et vidt tematisk spenn, og omfatter bl.a. FoU knyttet til petroleumsnæringen, maritime næringer, fiskeri og havbruk og forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene.

Olje-/gassrelatert FoU. OEDs FoU-bevilgninger til petroleumssektoren øker i 2017 med 12 mill. kr. Hele økningen går til PETROMAKS 2-programmet, som også i 2016 hadde en vekst på 12 mill. kr. PETROMAKS 2-programmet støtter strategisk, grunnleggende forskning og kompetanseutvikling, anvendt forskning og teknologiutvikling

innen petroleumssektoren. De petroleumsrettede FoU-bevilgningene under OED hadde i 2016 en vekst på mer enn 100 mill. kr, i all hovedsak som følge av særskilt bevilgning på 100 mill. kr til Demo2000 under tiltakspakken for økt sysselsetting. Denne bevilgningen videreføres i tiltakspakken mot ledighet i 2017, og Demo2000 får i 2017 som i 2016 en samlet bevilgning på 155 mill. kr. Demo2000 fikk også en tilleggsbevilgning på 50 mill. kr i RNB 2016. Demo 2000 skal kvalifisere norsk teknologi for bruk på norsk sokkel og bidra til økt teknologiexport. Den særskilte styrkingen av programmet under tiltakspakkene for 2016 og 2017 «skal bidra til å opprettholde og styrke kompetanse og kapasitet i en leverandørindustri som opplever et krevende marked som følge av lav oljepris». I kraft av at det vil utøse ny teknologi forventes programmet å gi viktig sysselsettingseffekt.

Maritim FoU. Betydelige deler av bevilgningen til FoU under NFD går til å finansiere maritim FoU. Det viktigste virkemiddelet er Maroff-programmet under Norges forskningsråd. Det skal «bidra til at maritime bedrifter og forskningsmiljøer videreutvikler sine kunnskapsmessige fortrinn». Det skal i 2017 bevilges 25 mill. kr over NFDs budsjett til kunnskapsoverføring, teknologiutvikling og FoU-samarbeid mellom havbaserte næringer.

Marin FoU. Bevilgningen på NFDs budsjett på 972 mill. kr til forskningsfartøy gjelder bygging av det isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon». Det skal bidra til å nå mål innen norsk havforskning, klimaovervåking og arktisk forskning. Fartøyet blir ferdigstilt i 2017.

10 mill. kr bevilges til prosjektet «Arven etter Nansen» som blant annet har som mål å sikre at det nye fartøyet blir utnyttet effektivt, og bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning og næringsmessig utnyttelse av de norske delene av sentrale og nordlige områder i Barentshavet.

Bevilgningen under tiltakspakken mot ledighet for 2017 på 100 mill. kr til forskningsfartøy skal dels gå til oppgradering av eksisterende fartøy (25 mill. kr), dels til oppstart av bygging av ytterligere ett nytt kystgående forskningsfartøy (75 mill. kr). Også tiltakspakken i 2016 for økt sysselsetting hadde en post på 100 mill. kr knyttet til forskningsfartøy, men da var formålet vedlikehold og oppgradering av eksisterende fartøy. Det er ikke lagt inn utgifter til bygging av nytt forskningsfartøy i oversikten over flerårige budsjettkonsekvenser for 2018-2020.

En vekst i KLDs FoU-bevilgninger på 5 mill. kr skal gå til forskning på marine økosystemer og rent hav.

Det foreslås en opptrapping av innsatsen på ressursforskning og -overvåking med 43 mill. kr. Bevilgningen motsvares av inntekter fra Fiskeriforskningsavgiften.

3.3.2. *Klima, miljø og miljøvennlig energi*

Denne prioriteringen er særlig knyttet til det overordnede mål om løsning av store samfunnsutfordringer.

Klima. Klima- og miljødepartementets (KLD) bevilgninger til forskningsprogrammer under Norges forskningsråd øker i 2017 med 75 mill. kr. Det meste av veksten, 71,5 mill. kr, skal gå til ny satsing for å styrke forskningsinnsats som støtter opp under norske klimamål mot 2030. Satsingen skal fremme kunnskap om hvordan vi kan få til lavutslippsutvikling, særlig innen ikke kvotepliktige sektorer som transport og landbruk. Satsingen skal både støtte opp under et langsiktig arbeid for utslippskutt og fremme omstilling og grønn konkurransekraft i norsk økonomi.

Miljøvennlig energi. OEDs FoU-bevilgning til miljøvennlig energi øker i 2017 med 35 mill. kr. Hele veksten er knyttet til programmet ENERGIX, som i 2016 hadde en vekst over dette departements bevilgninger tilsvarende prisveksten. ENERGIX-programmet støtter forskning på fornybar energi, effektiv energibruk, energisystem og energipolitikk. Økningen skal styrke virkemidler for å ta miljøvennlige energiteknologier fra forskning til uttesting. ENERGIX-programmet finansieres også av andre departementer. LMD reduserer i 2017 sine bevilgninger til programmet med 13,5 mill. kr, mens Samferdselsdepartementet (SD) og KLD viderefører sine bevilgninger.

Det bevilges 225 mill. kr til forskning, utvikling og demonstrasjon for CO₂-håndtering, inkludert en bevilgning på 200 mill. kr til CLIMIT-programmet. Det er 30 mill. kr mindre enn i 2016. Bevilgningen til FoU knyttet til CO₂-håndtering økte fra 2015 til 2016 med 55 mill. kr.

Stortinget fattet i juni 2016 et anmodningsvedtak der regjeringen ble bedt om å etablere et program for lavutslippsteknologi for olje- og gasssektoren. Regjeringen opplyser at den er i dialog med Norges forskningsråd om hvordan innsatsen kan styrkes, og at den «vil ta initiativ til en utredning av tiltak». Forslag vil bli lagt fram for Stortinget i statsbudsjettet for 2018.

3.3.3. *Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester*

Også denne prioriteringen skal romme satsinger knyttet til det overordnede mål om løsning av store samfunnsmessige utfordringer.

Forskningsprogrammet Gode og effektive helse-, omsorgs- og velferdstjenester (HELSEVEL) får i 2017 en økning i sine bevilgninger på 50 mill. kr. Økningen gis over budsjettene til Arbeids- og sosialdepartementet (20 mill. kr), Barne- og likestillingsdepartementet (5 mill. kr) og HOD (25 mill. kr, hvorav 20 mill. kr på rusfeltet og 5 mill. kr til familie-/barnevern). HODs bevilgninger til forskningsprogrammer går likevel ned med 24 mill. kr fra 2016 til 2017 tilsvarende en teknisk endring på 21 mill. kr, mens veksten i HODs bevilgning til HELSEVEL på 25 mill. kr oppveies av et generelt kutt av omtrent samme omfang i HODs totale bevilgning til forskningsprogrammer. Etter en kraftig vekst i HODs FoU-bevilgninger over en tiårsperiode fram til og med 2014, og moderat vekst i 2015 og 2016, har bevilgningen i 2017 samme nominelle nivå som i 2016, og dermed en realnedgang. En stor del av den FoU-virksomhet som finansieres av HOD, foregår i sykehussektoren. Reduserte bevilgninger i 2017 som følge av lavere pensjonskostnader antas å ha betydning for denne utviklingen.

Offentlig sektor-ph.d.-ordningen ble etablert i 2014 etter modell av nærings-ph.d.-ordningen. I 2016 fikk ordningen en andel del av en samlet bevilgning til 40 nye stillinger til nærings-ph.d.- og offentlig sektor ph.d.-ordningene. Halvparten av disse stillingene er midlertidige og skal kun besettes én gang. I 2017 etableres ytterligere 15 nye stillinger under disse to ordningene under ett.

3.3.4. *Muliggjørende teknologier*

Det er ingen økning i bevilgningene til muliggjørende teknologier i forslaget til budsjett for 2017. Bevilgningene til Forskningsrådets store teknologiprogrammer BIOTEK2020 (Bioteknologi for verdiskaping), NANO2020 (Nanoteknologi og avanserte materialer), og VERDIKT (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT), samt til ELSA-forskning (etiske, rettslige og samfunnsmessige aspekter ved bio-, nano- og nevroteknologi) har i årene 2014 – 2016 hatt en viss økning, mest fra 2015 til 2016 med i alt 40 mill. kr.

3.3.5. *Innovativt og omstillingsdyktig næringsliv*

Regjeringen Solberg har i samtlige budsjetter siden den tiltrådte høsten 2013, inkludert i tilleggspolisjonen for 2014, tydelig prioritert vekst i bevilgningene til næringsrettet FoU og støtte til næringslivets FoU. I 2017 brytes dette mønsteret merkbart; det er få vekstposter under prioriteringen innovativt og omstillingsdyktig næringsliv, og det synes ikke å være noen vekst i de samlede bevilgningene til næringsrettet FoU. I 2016 var det stor vekst i de næringsrettede FoU-bevilgningene over NFDs og OEDs budsjetter, hvorav flere av postene med økt bevilgning var under regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting. De fleste av disse særskilte bevilgningene under tiltakspakken i 2016 videreføres i den tilsvarende tiltakspakken mot ledighet i 2017. Bevilgning under tiltakspakken i 2016 til Demo2000 på 100 mill. kr videreføres i 2017, det samme gjelder bevilgning til brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og kommersialisering (FORNY2020) på 50 mill. kr hver. De siste to postene har hatt betydelig vekst hvert år siden 2014, og de fikk i 2016 også en vekst ut over den økte bevilgningen under tiltakspakken på hhv. 50 mill. kr og 40 mill. kr. I 2017 gis for første gang siden 2014 ingen vekst i bevilgningen til BIA og kommersialisering. Tiltakspakken for 2017 omfatter også en bevilgning til miljøteknologi over Innovasjon Norge på 30 mill. kr; den viderefører en del av den tilsvarende bevilgningen under tiltakspakken for 2016. I 2016 var denne bevilgningen på 100 mill. kr i saldert budsjett, men den ble redusert i RNB med 80 mill. kr ved omdisponering til andre formål under Innovasjon Norge. NFDs bevilgninger til FoU har vokst mye og jevnt over mange år, og vokser også betydelig i 2017, men i første rekke som følge av bevilgning til bygging av forskningsfartøy. Også tidligere år har midler til bygging av forskningsfartøy bidratt til å trekke opp NFDs FoU-bevilgninger, men effekten er særlig stor i 2017 da det settes av nesten 1 mrd. kr til dette formålet.

Den betydelige del av veksten i 2016 som var knyttet til tiltakspakken for sysselsetting er videreført i tiltakspakken mot ledighet for 2017, slik at det i et FoU-budsjett under NFD uten vekst ligger et betydelig beløp, godt over 300 mill. kr, som er knyttet til denne særskilte midlertidige satsingen.

I NFDs forslag til budsjett for romforskning, herunder deltakelse i Den europeiske romorganisasjonen ESA, er det foreslått å redusere de

nasjonale følgemidlene til norsk deltakelse i romforskningssamarbeidet fra 25 til 15 mill. kr. Regjeringen ber Stortinget godkjenne en ramme for tilsagn til videre deltakelse i ESAs frivillige programmer som er vesentlig lavere enn tidligere. Kontingenten for deltakelsen i ESA øker med 13 mill. kr.

OEDs FoU-bevilgning har tilsynelatende en liten nominell nedgang fra 2016 til 2017. Det er en vekst i bevilgningene til FoU-programmer i Norges forskningsråd på snaut 50 mill. kr (se kap. 3.3.1 over), mens det bl.a. er en reduksjon i FoU knyttet til CO₂-håndtering på rundt 30 mill. kr.

LMDs FoU-bevilgning omfatter i 2017 en ny post på 150 mill. kr. som gjelder FoU-midler som fordeles under Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter. Fondet har eksistert siden 1970, men blir i 2017 tatt inn i statsbudsjettet. Bevilgningen motsvares av tilsvarende inntekter og medfører ikke en økt reell bevilgning til FoU. Korrigert for denne endringen blir LMDs FoU-bevilgning i 2017 nominelt på nivå med 2016. Innenfor budsjettet øker LMD sin satsing rettet mot bioøkonomiske næringer med 20 mill. kr, mens departementets bidrag til ENERGIX-programmet kuttes med 13,5 mill. kr.

Samferdselsdepartementets (SD) bevilgninger til forskningsprogrammer i Forskningsrådet har i 2017 omtrent samme nivå som i 2016. Proposisjonen legger imidlertid til grunn en liten økning i de totale FoU-bevilgningene under SD

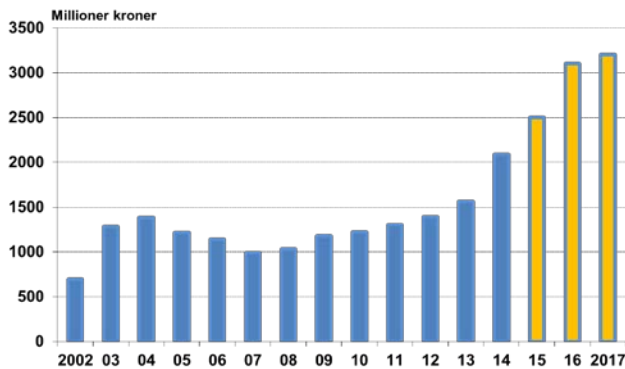
SkatteFUNN. Dette er en ordning for indirekte statlig støtte til næringsrettet FoU som ikke kommer til uttrykk i statsbudsjettet som direkte bevilgninger, men som bortfall av skatteinntekter (provenytap). Ordningen ble innført i 2002.

Etter en kraftig økning i støtten de første årene etter at ordningen ble innført, kom det, som det framgår av figur 3, en markert nedgang fram til 2007-2008, da det på grunnlag av en evaluering av økonomistyringen i ordningen ble satt et tak for maksimum årstimetall (1850 timer) og maksimum timesats (500 kr) for egne ansatte. Taket på årstimetall har vært uendret siden, mens timesatsen er blitt hevet noe, først fra 500 kr til 530 kr i 2011 og til 600 kr i 2014.

Ved starten i 2002 ble maksimumsrammen for samlet støtte pr. foretak (kjøp av FoU eller summen av innkjøpt og egenutført FoU) og for egenutført FoU fastsatt til henholdsvis 8 og 4 mill. kr. De forble uendret inntil 2009, da de ble hevet til hhv. 11 og 5,5 mill. kr. Satsene ble utvidet ytterligere både i 2014, 2015 og 2016: i 2014 til hhv. 22 mill. kr og 8 mill. kr, i 2015 til 33 mill. kr

og 15 mill. kr og i 2016 til 40 mill. kr og 20 mill. kr. I forslaget til budsjett for 2017 blir disse satsene foreslått ytterligere hevet til hhv. 50 mill. kr og 25 mill. kr.

Tall for faktisk provenyrtap knyttet til ordningen foreligger til og med 2014, da det var på 2,089 mrd. kr. Det framgår av figur 3 at provenyrtapet antas å øke mye i 2015 (2,5 mrd. kr) og 2016 (3,1 mrd. kr). I 2017 er provenyrtapet anslått til 3,2 mrd. kr. Den foreslåtte utvidelsen av maksimum støtteramme i 2017 er isolert sett anslått å gi økt provenyrtap på 60 mill. kr, vel halvparten av forventet økt provenyrtap i 2017.

Figur 3. Provenyrtap SkatteFUNN 2002–2017. Kilde: Skatteetaten/Finansdepartementet; Prop. 1 S (2016-2017). Tall for årene 2015-2017 er anslag.

Siden flertallet av bedrifter med godkjente SkatteFUNN-prosjekter ikke er i skatteposisjon, blir i praksis det meste av støtten (snaut 80 prosent) gitt i form av direkte utbetalinger.

SkatteFUNN er nå under evaluering i regi av Samfunnsøkonomisk analyse AS. Evalueringen skal belyse effekten av de betydelige utvidelsene av ordningen gjennom de siste årene og bl.a. vurdere dens utløsende effekt på FoU og innovasjon. Evalueringen skal ferdigstilles sommeren 2018.

De regionale forskningsfondene. De sju regionale forskningsfondene ble etablert i 2009 etter modell av det daværende forskningsfondet. I 2015 ble fondsmekanismen avviklet og ordningen er etter det finansiert ved ordinære bevilgninger i statsbudsjettet. I 2016 fikk fondene for Agder og Vestlandet en økt midlertidig bevilgning under regjeringens tiltakspakke for sysselsetting på i alt 19 mill. kr. Den ble utvidet ytterligere i RNB 2016 med 16 mill. kr. I 2017 blir denne særskilte bevilgningen videreført under tiltakspakken mot ledighet med vel 11 mill. kr til fondene i Agder, Vestlandet og Møre og Romsdal.

I samsvar med forslag i en evaluering av ordningen med at 15 prosent av fondsmidlene har vært fordelt etter fellesutlysninger mellom de sju

fondene, blir ordningen avviklet i 2016. Disse midlene vil fra 2017 bli fordelt på de enkelte fondene etter samme fordelingsnøkkel som for øvrige fondsmidler.

3.3.6. Verdensledende fagmiljøer

I 2017 styrkes prioriteringen «verdensledende fagmiljøer» nok en gang ved ytterligere økning i bevilgningen til Forskningsrådets ordning for fri prosjektstøtte (FRIPRO). Den nye ordningen fra 2016, FRIPRO Toppforsk, får i 2017 en økt bevilgning på 50 mill. kr, etter at ordningen i 2016 fikk en bevilgning på 50 mill. kr. FRIPRO Toppforsk ble i 2016-proposisjonen beskrevet som en ordning som skal gi «ekstra romslig og lang-siktig finansiering til særlig sterke forskargrupper», for på den måten å legge til rette for at de kan utvikle seg til å bli verdensledende. Støtte under denne ordningen kan bl.a. være «eit viktig trinn på vegen for forskargrupper som vil søkje om senter for framifrå forskning (SFF)».

FRIPRO får i 2017 en ytterligere økning på 10 mill. kr under ordningen FRIPRO Unge forskertalenter, som skal fremme mobilitet og karriereutvikling blant yngre forskere. Økningen i FRIPRO-bevilgningene i 2014 (50 mill. kr) og 2015 (60 mill. kr) skulle særlig komme satsingen på yngre forskere til gode.

Bevilgningen til «verdensledende fagmiljøer» øker i 2017 også med en bevilgning på 17 mill. kr for å styrke ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF).

«Panorama»-strategien for utvidet bilateralt samarbeid med en del land utenfor EU innen forskning og høyere utdanning følges opp gjennom samarbeidsprogrammene UTFORSK og INTPART. I forslaget på i alt 40 mill. kr til programmene i 2017 ligger en vekst i forhold til 2016 på 6 mill. kr

3.3.7. Annet

Basisbevilgninger til forskningsinstituttene.

Basisbevilgningene til forskningsinstituttene kommer litt svakere ut i 2017 enn i 2016, da det gjennomgående ble gitt noe nær kompensasjon for pris- og lønnsvekst. I 2017 får de samfunnsvitenskapelige instituttene og miljøforskningsinstituttene en nominell vekst i bevilgningen som er litt i underkant av forventet lønns- og prisvekst. Bevilgningen fra LMD til primærnæringsinstituttene har minimal nominell vekst, mens det er nullvekst i bevilgningen til denne instituttgruppen fra NFD. De teknisk-industrielle instituttene får en liten nominell nedgang i sine basisbevilgninger.

Svalbard. Som ledd i oppfølgingen av Svalbardmeldingen (Meld. St. 32 (2015–2016)) foreslås det å øke bevilgningene til Svalbard-relevante programmer i Forskningsrådet med 5 mill. kr, og å øke bevilgningen til Svalbard

Science Forum med 5 mill. kr. Regjeringen vil med det styrke det norske faglige lederskapet og forbedre koordineringen av den internasjonale forskningen knyttet til Svalbard.

4 Norges forskningsråd under observasjon

Det blir i 2017 beskjedent vekst i Forskningsrådets samlede forskningsbevilgninger. I proposisjonen er veksten i FoU-bevilgningen fra de departementer som bidrar mest til Forskningsrådets budsjett anslått til om lag 180 mill. kr, tilsvarende 2,3 prosent. Til sammenlikning var det i 2016 en vekst på omkring 10 prosent. I 2017 er KDs bevilgning til Forskningsrådet vel 60 mill. kr høyere, men med det tekniske kuttet i bevilgningen til vitenskapelig utstyr på 300 mill. kr er den reelle veksten betydelig høyere. Den gir rom for økte bevilgninger til vitenskapelig utstyr (100 mill. kr), til FRIPRO (60 mill. kr) og SFF-ordningen (17 mill. kr), til tiltak for deltakelse i EU-forskning (75 mill. kr) og nye rekrutteringsstillinger knyttet til forskningsinstituttene (25 mill. kr, inkludert helårseffekten av nye stillinger i 2016).

Øvrige vekstdepartementer i denne sammenheng er OED, KLD og Arbeids- og sosialdepartementet (ASD). OEDs bevilgning øker med snaut 50 mill. kr, som følge av økningen på 35 mill. kr til ENERGIX og 12 mill. kr til PETROMAKS 2. KLDs bevilgning øker med 76,5 mill. kr, fordelt på 71,5 mill. kr til lavutslippsforskning og 5 mill. kr til forskning på marine økosystemer og rent hav, mens ASDs bevilgning øker med vel 20 mill. knyttet til HELSEVEL. HODs bevilgning går ned med nær 25 mill. kr, mens bevilgningen fra NFD har nominelt samme nivå som i 2016. Innenfor NFDs bevilgningsramme skal bl.a. forskning for biobaserte næringer styrkes med 30 mill. kroner,

og det skal bevilges 25 mill. kr til FoU-samarbeid m.v. i havbaserte næringer. Reduksjoner for å dekke økning på særskilte poster er bl.a. foretatt i «tematiske programmer som ikke er omfattet av prioriterte satsinger og der næringsministeren har en mindre andel av programmets samlede bevilgning», i regional forskning og i internasjonalt forskningssamarbeid.

Det er små endringer i øvrige departementers bevilgninger til Forskningsrådet. Forskningsrådet forvalter store bevilgninger under tiltakspakken over OEDs og NFDs budsjetter (Demo2000, 100 mill. kr; BIA, 50 mill. kr; kommersialisering/FORNY2020, 50 mill. kr).

Det foretas i 2017 et betydelig kutt i bevilgningen til grunnfinansiering av Forskningsrådets administrasjon. Mens denne bevilgningen i 2016 var på omtrent samme nominelle nivå som i 2015, reduseres bevilgningen i 2017 nominelt med 20 mill. kr i forhold til 2016.

Regjeringen har oppnevnt en ekspertgruppe som skal foreta en såkalt områdegjennomgang av rådets system for tildeling av forskningsmidler. Gruppen skal beskrive systemet og legge fram forslag til tiltak som både kan heve kvaliteten på prosjektene som støttes og redusere ressursbruken i rådet i søknadsprosessen og i prosjektbehandlingen. Mandatet spesifiserer at forslagene skal «synliggjøre innsparinger i administrasjonskostnader på minimum 10 pst samt omdisponering av FoU-midler på minimum 1 mrd. kroner».

NIFU utarbeider årlig en oversikt over konsekvensene av Regjeringens forslag til statsbudsjett i Prop. 1 S for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Denne rapporten utgjør den første delen av dette arbeidet. Det er en hurtigutredning som har fokus på budsjettproposisjonens forskningspolitiske profil. De endelige tall fra NIFUs gjennomgang av det vedtatte budsjett for 2017 vil foreligge våren 2017. Rapporten er skrevet av Egil Kallerud og Bo Sarpebakken. For spørsmål, kontakt Egil Kallerud, NIFU, e-post: egil.kallerud@nifu.no. Rapporten er tilgjengelig på NIFUs hjemmeside, <http://www.nifu.no/>. Rapporten publiseres kun i elektronisk versjon.

Oslo, 03. november 2016

Sveinung Skule
Direktør

ISBN 978-82-327-0232-9